

แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายกรณีเขื่อนปากมูล จังหวัดอุบลราชธานี

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ให้มีการเปิดประตูระบายน้ำเขื่อนปากมูลทั้งแปดบานสุดบานประตู เป็นเวลา ๔ เดือน โดยเริ่มเปิดประตูตั้งแต่วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๐ แต่ต่อมา คณะรัฐมนตรีกลับมีมติเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๐ ให้รักษาระดับน้ำไว้ที่ ๑๐๖-๑๐๘ เมตร (เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง) ซึ่งเท่ากับเป็นการปิดประตูน้ำถาวร

จากการติดตามศึกษาการจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องเขื่อนปากมูลมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นโครงการที่มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและฐานทรัพยากรอย่างกว้างขวาง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาล ดังนี้

๑. ข้อมูลและข้อเสนอที่นำไปสู่มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ให้มีการเปิดประตูระบายน้ำเขื่อนปากมูลทั้งแปดบานสุดบานประตู เป็นเวลา ๔ เดือนนั้น เป็นข้อมูลและข้อเสนอจาก “คณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรและวิถีชีวิตลุ่มน้ำมูล” ซึ่งแต่งตั้งโดยคำสั่งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ ค.๕๐/๒๕๕๐ คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนชุมชนที่ได้รับผลกระทบ การดำเนินงานของคณะกรรมการอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และข้อมูลจากการศึกษาวิจัย มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ จึงเป็นมติคณะรัฐมนตรีที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับหนึ่ง

๒. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๐ ให้รักษาระดับน้ำไว้ที่ ๑๐๖-๑๐๘ เมตร (เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง) ซึ่งเท่ากับเป็นการปิดประตูน้ำถาวรนั้น เป็นการตัดสินใจที่อาศัยข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งไม่ครอบคลุมผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผู้มีส่วนได้เสียขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งคณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรและวิถีชีวิตลุ่มน้ำมูล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม อันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.... ซึ่งกำลังยกร่างอยู่ในปัจจุบัน

๓. การใช้ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่มาเป็นข้อมูลชี้ขาดในการตัดสินใจ โดยละเลยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลกระทบนั้น เป็นวิธีการเช่นเดียวกันกับการดำเนินงานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาเขื่อนปากมูลในปี ๒๕๔๗ โดยใน ครั้งนั้น รัฐบาลได้มีมติเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๗ กำหนดให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเลื่อนการเปิดประตูระบายน้ำเขื่อนปากมูลจากวันที่ ๑ กรกฎาคม – ๓๑ ตุลาคม เป็นการเปิดตั้งแต่เดือนพฤษภาคมหรือเดือนมิถุนายนเป็นต้นไปจนครบ ๔ เดือน โดยให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณากำหนดวันเปิดประตูระบายน้ำให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๗ เกิดจากผลการศึกษาของกรมชลประทาน และกรมประมง และผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่อย่างเร่งด่วน โดยมีได้ใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยของคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ซึ่งทางสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ว่าจ้างให้ดำเนินการศึกษาด้วยงบประมาณ ๑๐,๒๐๐,๐๐๐ บาท (สิบล้านสองแสนบาทถ้วน)

๔. ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูระบบนิเวศวิถีชีวิตและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนปากมูล ได้เสนอทางเลือกที่เป็นไปได้ ๔ แนวทาง คือ

๔.๑ ปิดประตูน้ำ ใช้เขื่อนเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าตลอดปี

๔.๒ ให้มีการเปิดประตูระบายน้ำในช่วงฤดูฝน คือ กรกฎาคม - พฤศจิกายน รวม ๕ เดือน

๔.๓ ให้มีการเปิดประตูระบายน้ำจากเดือนเมษายน - พฤศจิกายน รวม ๘ เดือน อันเป็นช่วงปลายฤดูแล้งต่อช่วงฤดูฝน

๔.๔ เปิดประตูระบายน้ำตลอดปี

โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปว่า ทางเลือกที่สี่เป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นๆ สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชนได้ถึงกว่า ๘,๐๐๐ ครัวเรือน อีกทั้งในเมื่อการผลิตกระแสไฟฟ้ายังมีใช้ความจำเป็นเร่งด่วน แม้ว่าจะไม่ได้มีการผลิตไฟฟ้าจากเขื่อนปากมูลเลยก็จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของกระแสไฟฟ้า และเขื่อนยังไม่ได้มีบทบาททางการชลประทานอย่างเต็มศักยภาพ จึงสมควรมุ่งประโยชน์ของลำน้ำมูลเพื่อเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนด้วยการพักการใช้เขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าไว้ก่อน จนกระทั่งความต้องการใช้กระแสไฟฟ้าจะเปลี่ยนแปลงไปจากสภาวะการณ์ในปัจจุบัน (ทั้งนี้ จนถึงปัจจุบันก็ยังมีกำลังไฟสำรองอยู่ในระบบอยู่มาก ไม่มีความจำเป็นต้องผลิตไฟฟ้าจากเขื่อนปากมูล)

๕. จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่ามติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๐ เป็นการตัดสินใจโดยใช้วิธีการเดียวกันกับรัฐบาลที่ผ่านมาซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าไม่ทำให้การจัดการแก้ไขปัญหาลุล่วงไปได้ และโดยเนื้อหาของมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว มีผลเท่ากับเป็นการปิดประตูน้ำอย่างถาวรนั้น จะสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนและผลกระทบต่อระบบนิเวศร้ายแรงยิ่งไปกว่ามติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๗ ในสมัยรัฐบาลทักษิณ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลชุดนี้ไม่ควรดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงใคร่ขอเสนอให้ รัฐบาลโปรดพิจารณาให้มีการทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๐ โดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาวิจัยทางวิชาการ และอยู่บนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งจะมีนัยสำคัญต่อเจตนารมณ์ปฏิรูปการเมือง ในช่วงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของบ้านเมืองขณะนี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๐